

Wyrok z dnia 8 czerwca 1999 r.

I PKN 105/99

Uzyskanie przez pracownika prawa do wcześniejszej emerytury może uzasadniać jego wybór do rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem, jeżeli następuje ograniczenie zatrudnienia w wyniku połączenia dwóch stanowisk pracy.

Przewodniczący: SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 8 czerwca 1999 r. sprawy z powództwa Ryszarda L. przeciwko Gospodarstwu Pomocniczemu „S.M.” w R.S. z udziałem interwenienta ubocznego W. Zespołu Parków Krajobrazowych w W. o odszkodowanie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 15 października 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Rejonowy dla Wrocławia Śródmieścia-Sąd Pracy wyrokiem z dnia 24 marca 1998 r. zasądził od Gospodarstwa Pomocniczego „S.M.” w R.S. na rzecz Ryszarda L. kwotę 13.464 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 23 marca 1998 r. tytułem odszkodowania przewidzianego w art. 45 § 1 KP oraz kwotę 1.000 zł tytułem kosztów procesu. Ustalił, że na podstawie umowy o pracę na czas nie określony, zawartej z Przedsiębiorstwem Rybackim Skarbu Państwa w R.S. dnia 1 kwietnia 1996 r., powód objął stanowisko kierownika Zakładu Rybackiego w K. W dniu 25 listopada 1996 r. między Wojewodą W. a Ś. Parkiem Krajobrazowym w S. zostało zawarte porozumienie, zgodnie z którym Gospodarstwo Rybackie w R.S. wraz z zatrudnionymi w nim pracownikami przejął Ś. Park Krajobrazowy, który zobowiązał się też zatrudnić ich na warunkach nie gorszych od dotychczasowych przez okres 3 lat. W dniu 3 grudnia 1996 r. zostało utworzone Gospodarstwo Pomocnicze „S.M.” w

R.S., w skład którego wszedł między innymi Zakład Rybacki w K. kierowany przez powoda. Pismem z dnia 22 maja 1997 r. kierownik Gospodarstwa Pomocniczego „S.M.” wypowiedział powodowi umowę o pracę ze skutkiem na dzień 31 sierpnia 1997 r., podając jako przyczynę zmniejszenie zatrudnienia w Zakładzie Rybackim w K. i uzyskanie przez powoda prawa do emerytury w 1996 r.

W dniu 18 listopada 1996 r. powód złożył wniosek do Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. o przyznanie wcześniejszej emerytury. Wniosek ten został uwzględniony decyzją z dnia 14 stycznia 1997 r., w której organ rentowy zawiesił jednocześnie wypłatę świadczenia ze względu na osiągnięcie przez powoda dochodu w kwocie przekraczającej 120% przeciętnego wynagrodzenia. Powód nie zawiadomił pracodawcy o przyznaniu mu prawa do wcześniejszej emerytury.

W kwestii zmniejszenia stanu zatrudnienia Sąd Rejonowy ustalił, że w Zakładzie Rybackim w K. – według stanu na dzień 1 stycznia 1997 r. – zatrudnienie wynosiło 20 osób, zaś na dzień 30 września 1997 r. – 19 osób. Ogółem we wszystkich Zakładach Gospodarstwa Pomocniczego „S.M.” w czasie od 1 stycznia do 30 września 1997 r. zatrudnienie zmniejszyło się o 12 osób. Mimo to, Sąd pierwszej instancji uznał, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było nieuzasadnione, gdyż zdecydowało o nim nabycie przez powoda uprawnień emerytalnych. Tymczasem przejście na wcześniejszą emeryturę jest prawem pracownika, a nie jego obowiązkiem, powód zaś złożył wniosek o emeryturę jeszcze przed zawarciem porozumienia między Wojewodą W. a Ś. Parkiem Krajobrazowym w sprawie przejęcia Gospodarstwa Rybackiego w R.S. wraz z jego pracownikami. Sąd Rejonowy usprawiedliwił powyższe postępowanie powoda, mające na celu uniknięcie kłopotów wynikających z utraty zatrudnienia. Gdy chodzi o drugą przyczynę wypowiedzenia, tj. zmniejszenie stanu zatrudnienia, Sąd Rejonowy uznał, że nie stanowi ona również wystarczającej podstawy do zwolnienia powoda. Redukcja zatrudnienia polegała bowiem na zwalnianiu pracowników, bądź wypowiedaniu przez nich umów o pracę i przejmowaniu ich obowiązków przez innych pracowników oraz dzieleniu między nich wynagrodzenia zwalnianych pracowników. Na tej zasadzie obowiązki powoda przejął ichtiolog, lecz stanowisko kierownika Zakładu Rybackiego w K. nadal pozostało. Zresztą mimo zwolnienia w tym Zakładzie trzech osób, na dzień 30 września 1997 r. w rzeczywistości zatrudnienie zmniejszyło się tylko o jedną osobę, tj. powoda. W tej sytuacji Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powoda odszkodowanie w wysokości trzymiesięcznego

wynagrodzenia za pracę, gdyż w toku postępowania zmienił on pierwotne stanowisko i domagał się alternatywnie przywrócenia do pracy albo odszkodowania.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 15 października 1998 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił powództwo. Uznał, że wypowiedzenie powodowi umowy o pracę było zgodne z wymaganiami formalnymi stawianymi temu sposobowi rozwiązania stosunku pracy przez Kodeks pracy oraz miało uzasadnioną przyczynę. Z ustaleń Sądu Rejonowego wynikało bowiem, że w zakładach pozwanego Gospodarstwa Pomocniczego w okresie od 1 stycznia do 30 września 1997 r. zatrudnienie uległo zmniejszeniu o 12 osób, w tym o jedną osobę w Zakładzie Rybackim w K. Dlatego też – zdaniem Sądu Wojewódzkiego – Sąd Rejonowy niewłaściwie przyjął, że podstawową przyczyną wypowiedzenia powodowi umowy o pracę było uzyskanie przez niego prawa do wcześniejszej emerytury. Nabycie uprawnień emerytalnych było tylko okolicznością pozwalającą uznać, że zwolnienie skarżącego z pracy nie pozbawi go środków do życia, jednak nie zadecydowało o zmniejszeniu zatrudnienia w Zakładzie Rybackim w K., a tym samym nie było główną przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę.

W kasacji od wyroku Sądu Wojewódzkiego powód żądał jego uchylenia i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania z zasądzeniem kosztów procesu za wszystkie instancje. Jako podstawę kasacji powód wskazał naruszenie art. 233 § 1 i art. 382 KPC polegające na błędnym ustaleniu przez Sąd Wojewódzki, że w Zakładzie Rybackim w K. nastąpiło „połączenie dwóch stanowisk w jedno”, podczas, gdy w rzeczywistości „stanowisko kierownika Zakładu Rybackiego w K. objął pracownik zatrudniony dotychczas na stanowisku ichtiologa”, jak trafnie ustalił Sąd Rejonowy. Chociaż więc w czasie od 1 stycznia do 30 września 1997 r. liczba pracowników wymienionego Zakładu zmniejszyła się o jedną osobę, to jednak nie wskutek połączenia stanowisk kierownika Zakładu i ichtiologa. Nadal bowiem zostały utrzymane obydwa te stanowiska. Tym samym nie było uzasadnione wypowiedzenie powodowi umowy o pracę.

Strona pozwana wniosła o oddalenie kasacji na „koszt powoda”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Główny zarzut skarżącego, sprowadzający do twierdzenia, że wypowiedzenie umowy o pracę było nieuzasadnione, gdyż nadal pozostało zajmowane przez niego stanowisko kierownika Zakładu Rybackiego w K., jest niezasadny. Sąd Wojewódzki ustalił bowiem, że w Zakładzie Rybackim w K. w okresie od 1 stycznia do 30 września 1997 r. zmniejszył się stan zatrudnienia o jedną osobę, ponieważ doszło do połączenia dwóch stanowisk: kierownika Zakładu i ichtiologa. Obowiązki kierownika Zakładu przejął pracownik zatrudniony na stanowisku ichtiologa, gdyż powód uzyskał prawo do wcześniejszej emerytury. W tej sytuacji Sąd Wojewódzki uznał, że w Zakładzie Rybackim w K. nastąpiła faktyczna likwidacja jednego stanowiska pracy. Ustalenie to jest zgodne z ustaleniami Sądu Rejonowego, w myśl których w Zakładzie Rybackim w K. stan zatrudnienia zmniejszył się o jedną osobę, gdyż obowiązki kierownika (tj. powoda) przejął ichtiolog. Sąd Rejonowy stwierdził wprawdzie, że w schemacie organizacyjnym pozostało nadal stanowisko kierownika Zakładu Rybackiego, które po zwolnieniu powoda objął właśnie ichtiolog, lecz z ustaleń tego Sądu wynika zarazem w sposób jednoznaczny, że stan zatrudnienia w tym Zakładzie uległ ograniczeniu oraz że przyczyną wypowiedzenia powodowi umowy o pracę była ta okoliczność, a ponadto uzyskanie przez niego prawa do emerytury już w 1996 r. Nie ma więc podstaw do twierdzenia, że przyczyna wypowiedzenia była nieprawdziwa oraz do zarzutu sprzeczności między ustaleniami Sądu Wojewódzkiego a stanem rzeczywistym.

Powód, podobnie jak Sąd Rejonowy, błędnie przyjął, że uzasadnioną przyczyną wypowiedzenia umowy mogła być tylko likwidacja zajmowanego przez niego stanowiska, natomiast nie mogło nią być zmniejszenie stanu zatrudnienia. Tymczasem zarówno likwidacja stanowiska pracownika, jak i ograniczenie zatrudnienia może stanowić uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia umowy, chociaż dla każdej z tych sytuacji odmienne są twierdzenia dowodowe, zarzuty i argumenty. Jednak w rozpoznawanej sprawie kwestia ta, ze względu na treść kasacji, nie wymaga dalszego rozwinięcia.

Należy także podkreślić, że według ustaleń Sądu Wojewódzkiego uzyskanie przez powoda uprawnień emerytalnych nie było bezpośrednią przyczyną decyzji o wypowiedzeniu mu umowy o pracę, lecz okolicznością mającą istotne znaczenie przy wyborze osób przewidzianych do zwolnienia. Trafnie zatem Sąd Wojewódzki uznał, że przyjęte przez pracodawcę stanowisko było słuszne, gdyż wybór do zwolnienia dotyczył osoby nie pozbawionej środków egzystencji.

Powód, uzasadniając zarzut nierozważenia przez Sąd Wojewódzki wszystkich okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i dokonanie błędnych ustaleń, stwierdził, że w Zakładzie Rybackim w K. w istocie rzeczy nie doszło do połączenia stanowisk kierownika i ichtiologa oraz do objęcia przez jedną osobę (ichtiologa) czynności należących do tych dwóch stanowisk. Stanowisko ichtiologa powierzono bowiem Janowi N., a dotychczasowy ichtiolog – Zdzisław P. został kierownikiem Zakładu. Odnosząc się do powyższego zarzutu skarżącego trzeba stwierdzić, że Sąd Najwyższy nie mógł go uwzględnić ani w drodze zmiany ustaleń Sądu Wojewódzkiego, ani wskutek ich podważenia przez przyjęcie, że trafny jest zarzut procesowy dotyczący naruszenia art. 382 w związku z art. 233 § 1 KPC. Teza przedstawiona przez skarżącego jest bowiem tezą nową, która pierwszy raz została zgłoszona w kasacji. Nie mogła mieć zatem wpływu na rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Najwyższy. Przepis art. 316 § 1 KPC, który nakazuje przy wydaniu wyroku brać za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, nie ma zastosowania w postępowaniu kasacyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² KPC.

=====